

การแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา: มุมมองคนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนา ในจังหวัดปัตตานี

พริฮานา หะแวกาจิ¹ ณัฐนันท์ ทองนุ่น²

(Received: November 11, 2024; Revised: December 12, 2024; Accepted: December 17, 2024)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทัศนคติของคนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี ต่อการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา 2) ศึกษาทัศนคติของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา ต่อการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา และ 3) เสนอแนะการแสดงออกในอัตลักษณ์ของนักเรียนตาดีกาและสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและกิจกรรมของนักเรียนตาดีกาโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ และวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีสัมภาษณ์เจาะลึกแบบกึ่งโครงสร้าง หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ คัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจำนวน 20 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย คนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนา จำนวนกลุ่มละ 5 คน นักเรียนโรงเรียนตาดีกา

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

E-mail: fir.firhana@gmail.com (Corresponding Author)

² ผู้อำนวยการกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดปัตตานี สำนักงานจังหวัดปัตตานี E-mail: pnut2565@gmail.com

จำนวน 2 คน และศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ วิเคราะห์ หาข้อสรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า มุมมองคนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี มองว่าการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกาเป็นเรื่องที่มีความเหมาะสม เป็นเรื่องที่ดีงามที่ต้องการสื่อสารให้ทุกคนได้รับรู้ซึ่งอัตลักษณ์ที่ควรมีการแสดงออกของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา คือ ภาษามลายู การแต่งกายแบบมลายู และวัฒนธรรมที่มีการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น เช่น การสละม และ การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น สิ่งแวดล้อม ครอบครัว และพื้นฐานความรู้ด้านศาสนาเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการแสดงออกทางอัตลักษณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้ต้องการแสดงออกทางอัตลักษณ์ โดยนักเรียนโรงเรียนตาดีกามีความรู้สึกภาคภูมิใจ และรู้สึกดีที่สามารถแสดงออกเชิงอัตลักษณ์ และการแสดงออกเชิงอัตลักษณ์นั้นมีคุณค่าเชิงพหุวัฒนธรรมและมีประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันของสังคมที่หลากหลาย การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจหน่วยงานรัฐต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์และความเป็นมลายู เพื่อเข้าใจความเป็นตัวตนของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา หน่วยงานรัฐต้องเปิดใจและมองการแสดงออกทางอัตลักษณ์ว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่มีประเด็นความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานรัฐควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เป็นการแสดงออกทางอัตลักษณ์ และไม่ควรมีการกีดกัน หรือขัดขวางการจัดกิจกรรมหรือการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ตาดีกา คนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำศาสนา

Expression of Identity of Tadika Students: Perspectives of New Generation Community Leaders, Government Officials, and Religious Leaders in Pattani Province

Firhana Hawaekachi¹ Nuttanan Thongnon²

Abstract

This study aims to 1) examine the attitudes of the new generation, community leaders, government officials, and religious leaders in Pattani province on the expression of identity by Tadika school students; 2) explore Tadika students' perspectives on their own identity expression; and 3) provide recommendations for identity expression that foster understanding and coexistence in the region. A qualitative research methodology was employed. Environment, context, and activities of the Tadika students were observed. Interviews and in-depth/semi-structured interviews were conducted on key informants. The participants and key informants were selected based on relevant experiences, or direct involvement in pertinent events. The key informants included a total of 20 individuals from four groups (five

¹ Graduate Student, Master of Public Administration, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, E-mail: fir.firhana@gmail.com (Corresponding Author)

² Director, The Pattani Damrongtham Center, Office of the Provincial Governor, Pattani Province, E-mail: pnut2565@gmail.com

each): 1) the new generation, 2) community leaders, 3) government officials, and 4) religious leaders. Other 2 Tadika school students were also selected as informants. The study also incorporated a review and synthesis of relevant research literature to analyze and form conclusions, leading to a set of recommendations.

The research findings indicate that the key informants generally view identity expression of Tadika students as both appropriate and positive, with an emphasis on the importance of communicating this identity to the wider public. Key aspects of identity expression identified for Tadika students include the Malay language, traditional Malay attire, and cultural practices passed down through generations, such as customary greeting and adherence to Islamic teachings. Identity expression is influenced by factors such as environment, family, and religious knowledge. These factors serve as both a reflection of pride, and a catalyst for expressing one's identity. Tadika students feel a sense of pride in their ability to express their identity, which is seen as a valuable contribution to multiculturalism and coexistence in a diverse society. The study recommends that government agencies should foster understanding of the Malay identity and Tadika students' sense of self-expression, as well as encourage a perspective that recognizes identity expression as cultural norm without security implications. Furthermore, it is suggested that government agencies should support identity-related activities and refrain from obstructing or restricting such expressions.

Keywords: Tadika's Identity, New Generation, Community Leaders, Government Officials, Religious Leaders

บทนำ

ตาดิกาเป็นสถาบันในการปลูกฝังหลักการศาสนาเบื้องต้น ให้เยาวชนเป็นมุสลิมที่ดี เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจริยธรรม เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐาน ตาดิกาเกิดขึ้นมาขึ้นเพื่อให้คงความเป็นมุสลิมของเยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย ไม่ว่าเรื่องภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี การที่รัฐบาลได้เปิดสอนสายสามัญ นักเรียนชาย ใส่กางเกงขาสั้น และต้องพูดภาษาไทย ตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนสามัญเมื่อครั้งอดีต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็ก ๆ เยาวชนมุสลิมมีความรู้ทางด้านศาสนาขั้นพื้นฐาน ทุกวันหลังเลิกเรียนสามัญ หรือวันเสาร์และวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุด เด็ก ๆ เหล่านี้จะไปรวมตัวกันที่มัสยิด เพื่อเรียนหนังสือศาสนา โดยที่ครูผู้สอน หรืออุซตะ จะทำการสอนโดยมีหนังสือเรียนเป็นภาษามลายู ภาษามาเลย์ และภาษาอาหรับ การอธิบายของครูและการสื่อสารจะใช้ภาษามลายู การศึกษาของเด็ก ๆ ในชนบทยังไม่มีการพัฒนาและรัฐก็ยังไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องนี้มากนัก ทำให้การเรียนการสอนยังคงใช้ความเป็นบ้าน ๆ ของครูชนบทแบบไม่มีพิธีรีตอง ในการสอนเป้าหมายมุมมองชีวิตของการศึกษาก็ยังมีเป้าหมายไม่ชัดเจน นอกเสียจากการเป็นคนดีอยู่ในคำสอนศาสนาเท่านั้นเอง วิธีชีวิตของเด็กตัวน้อย ๆ ถูกห้อมล้อมไปด้วยธรรมชาติชนบท ทั้งภาษาพูด เขียน และขนบธรรมเนียมประเพณี ชีวิตเต็มไปด้วยความบริสุทธิ์เรียบง่าย

หน่วยงานภาครัฐมักจะกล่าวหาโรงเรียนตาดิกา สถาบันปอเนาะ และโรงเรียนสอนศาสนาเอกชนบางแห่งเป็นแหล่งบ่มเพาะของกลุ่มขบวนการ BRN Co – ordinate ในการผลิตนักบรุษใหม่เพื่อทำการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยฝ่ายที่กล่าวหาได้พยายามหยิบยกเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ปิดล้อมตรวจค้นขึ้นมาเป็นตัวอ้างเพื่อสื่อให้สังคมเห็นว่าโรงเรียนตาดิกา สถาบันปอเนาะ และโรงเรียนสอนศาสนาเอกชนบางแห่งเป็นแหล่งบ่มเพาะของกลุ่มขบวนการ BRN Co – ordinate จริง เช่น จากกิจกรรมขบวนพาเหรดกีฬาสีของตาดิกาแห่งหนึ่งใน อ.จะนะ ซึ่งจัดขึ้นมาตั้งแต่กลางเดือนมีนาคม 2566 มีการโพสต์ภาพในเพจเฟซบุ๊ก พบการถ่ายภาพเด็กชายหนึ่งนิ้ว ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ISRA News, 2023)

เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2566 ที่ผ่านมา มีการถือรูปผู้ต้องหาติดความมั่นคงที่เสียชีวิตจากการยิงปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นการใช้สัญลักษณ์ที่มีความหมายคือ “ถูกเจ้าหน้าที่วิสามัญฯ” เดินอยู่ในขบวนพาเหรดเหมือนเชิดชูเป็นวีรบุรุษ (ISRA News, 2023) และจากกรณีการปรากฏภาพข่าวการจัดกิจกรรมตาดิกาสัมพันธ์ระดับอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ในพื้นที่ตำบลตะโละโกลทอง เมื่อวันที่ 6 - 7 พฤษภาคม 2567 ที่ผ่านมา ในลักษณะการชี้นำความคิดที่ไม่เหมาะสมให้แก่เด็กและเยาวชน เป็นการปลูกฝังภาพจำด้านความรุนแรงและความขัดแย้งให้กับเยาวชนในพื้นที่อีกด้วย ซึ่งสร้างผลกระทบด้านจิตใจให้กับผู้พบเห็นภาพดังกล่าว (ISRA News, 2024) และมีการตั้งคำถามกับเหตุการณ์นี้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ทำให้เกิดความกังวลว่าจะมีการลอกเลียนแบบ หรือปลูกฝังแนวคิด “แบ่งแยก” ในหมู่เยาวชน ซึ่งถือเป็น “เป้าหมายอ่อนไหว” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกของคนที่เห็นภาพเหล่านี้ ภายหลังเหตุการณ์ได้มีการเชิญครูผู้สอน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ปกครอง ผู้จัดงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมเพื่อหาสาเหตุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำในครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ หาตัวผู้อยู่เบื้องหลังเพื่อดำเนินคดี เพราะเรื่องนี้ถือเป็นความผิดละเมิดสิทธิเด็ก และกำหนดมาตรการในการดำเนินการที่เหมาะสม รวมทั้งหามาตรการป้องกันการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ ไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำอีกในอนาคต ดังนั้น จึงเป็นความสำคัญในเรื่องที่ควรศึกษา การแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดิกา ในทัศนะหรือมุมมองของคนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และนำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนะและหาแนวทางให้เยาวชนซึ่งคือนักเรียนโรงเรียนตาดิกาในพื้นที่ได้สามารถแสดงออกทางอัตลักษณ์ได้อย่างปลอดภัยและเปิดเผย ในการศึกษาเน้นการศึกษาความคิดเห็นโดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ได้แก่ คนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนา เพื่อให้เข้าใจถึงทัศนคติและได้มีข้อเสนอแนะต่อการแสดงออกในอัตลักษณ์ของนักเรียน

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของคนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี ต่อการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนโรงเรียนตาดีกาต่อการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา
3. เพื่อเสนอแนะการแสดงออกในอัตลักษณ์ของนักเรียนตาดีกา และสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในพื้นที่

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาเรื่อง “การแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา: มุมมองคนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี” มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) แนวคิดในการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และอัตลักษณ์มลายู และแนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม ตามรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

ความหมายของตาดีกา

สำนักพัฒนาการศึกษาได้ให้ความหมายของตาดีกาว่า ตาดีกา เป็นคำย่อของภาษามลายู ซึ่งประกอบด้วยคำย่อสามคำ คือ “ตา” มาจากคำย่อในภาษามลายูของ คำว่า “ตามัน” หมายถึง สวน อุทยาน หรือสถานที่ คำว่า “ดี” มาจากคำย่อในภาษามลายูของคำว่า “ดีดีกัน” หมายถึง การสั่งสอนอบรมบ่มนิสัย และคำว่า “กา” มาจากคำย่อในภาษามลายูของคำว่า “กาน็อก ๆ” หมายถึง เด็ก ๆ ดังนั้น ตาดีกา หมายความว่า สถานที่จัดอบรม สั่งสอนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของศาสนาอิสลามแก่เด็ก ๆ โดยใช้อาคารเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณมัสยิด

ตาตีกาเป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามและเป็นสถาบันการศึกษาสำหรับเยาวชนมุสลิมที่เก่าแก่ที่สุดที่ถือกำเนิดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เดิมทีสถาบันการศึกษาลักษณะนี้จะถูกเรียกว่าเสอโกละฮ์ฟัรฎูอีน มัตราสะฮ์ เสอโกละฮ์มลาญ์ หรือ บาลาเศาะ ที่มาจากคำว่าบาลัยเศาะลาฮ์ สถานที่ที่มักจะนำมาเป็นตาตีกาเมื่อมีการใช้คำว่าตาตีกาในประเทศมาเลเซีย คำว่า “ตาตีกา” ก็ถูกนำมาใช้เรียกสถาบันการศึกษาลักษณะนี้ (Narongraksakhet et al., 2012)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปผลได้ว่า ตาตีกาคือศูนย์ที่จัดการอบรมสั่งสอนให้แก่เด็ก ๆ และเยาวชนในชุมชน เกี่ยวกับสิ่งที่พื้นฐานที่เกี่ยวกับหลักศรัทธาคุณธรรมจริยธรรมและหลักปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันของมุสลิม โดยปกติจะเปิดทำการเรียนการสอนทุกวันเสาร์และอาทิตย์ สำหรับเด็กเล็กที่มีอายุระหว่าง 4 - 12 ปี ดังนั้น ตาตีกาจึงเกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านซึ่งมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษา

แนวคิดในการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม

การปลูกฝัง จิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยต้องดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ การ “ปลูก” และการ “ปลุก” ในส่วนของการ “ปลูก” นั้นใช้สำหรับเด็กและเยาวชนที่เปรียบเป็นดั่งผ้าขาวและจะเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนสังคมไทยในอนาคตเพื่อเจริญงอกงาม เป็นเมล็ดพันธุ์แห่งคุณธรรมจริยธรรมที่จะเผยแพร่ในสังคมไทยต่อไป ส่วนการ “ปลุก” นั้น ใช้กับผู้ใหญ่ที่บางครั้งได้หลงลืมหรือละเลยการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการประพฤติปฏิบัติให้เกิดการระลึกนึกถึง ตระหนักถึงความสำคัญในการนำคุณธรรมจริยธรรมกลับมาใช้ในการดำรงตน และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนต่อไป (Kraywichian, 2016)

แนวคิดในการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมต้องมีการทำความเข้าใจด้วยตนเองให้ชัดเจนว่า ค่านิยม และจริยธรรมนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง ก็ให้เหตุผลตามความเชื่อของศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าค่านิยมจะเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรม หรือจริยธรรมจะเป็นส่วนประกอบของค่านิยมก็ตาม สรุปได้ว่าหลักการมีความคล้ายคลึงกัน คือ การพัฒนาค่านิยมและจริยธรรม

จำเป็นต้องหาแนวทางและวิธีการ เพื่อให้เยาวชนของแต่ละชาติมีคุณลักษณะที่ดี
ความประพฤติปฏิบัติเป็นที่พอใจของตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และอัตลักษณ์หลาย

คำว่าอัตลักษณ์ในภาษาอังกฤษ คือ Identity มีรากศัพท์มาจากภาษา
ลาติน โดยที่ Identity มีความหมายในภาษาอังกฤษสองนัยคือ 1) ความเหมือนและ
ความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มอื่น ๆ การตีความหมาย
เหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบระหว่างคนหรือสิ่งของ
ในสองแง่มุม คือความคล้ายคลึงและความแตกต่าง (Leepreecha, 2004)

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเด่นที่กลุ่มชนตระหนักแล้วรักษาเอาไว้ อีกทั้ง
ยังสามารถสร้างใหม่ได้ สามารถปรับเปลี่ยนได้ เช่น ประเพณี อาหาร อาคาร
บ้านเรือน ความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ หรือสิ่งที่แสดงความเป็นตัวเอง หรือลักษณะที่
แสดงถึงความเป็นตัวเอง ซึ่งนัยของคำว่าตัวเองในที่นี้ก็คือ กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ
นั่นเอง (Fueangfoosakul, 2003)

อัตลักษณ์แบ่งได้เป็น 2 ประเภท (Chotchui, 2011) คือ 1) อัตลักษณ์
ส่วนบุคคล (Personal Identity) เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงการรู้จักตนเองการรับรู้
ตนเอง การยอมรับตนเอง ความมั่นใจในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง และ
2) อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงผลของการขัดเกลา
ทางสังคม กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและระบบการศึกษา ทั้งนี้ สิ่ง
ที่แสดงออกมาจะปรากฏในรูปของวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และแบบแผน
พฤติกรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ หมายถึงลักษณะเฉพาะ
ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกัน บ่งบอกถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจ
เดียวกัน หรือเป็นพวกเดียวกันกลุ่มเดียวกัน อัตลักษณ์มี 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์
ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม อัตลักษณ์ นั้นมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า
เอกลักษณ์ อัตลักษณ์นั้นอธิบายภาพรวมของบุคคล สังคม เชื้อชาติ ศาสนา แต่
เอกลักษณ์มีความหมายในทางเปรียบเทียบ ต้องการเป็นหนึ่งเดียวและต้องมีจุดเด่น

จริง ๆ แต่คำว่าอัตลักษณ์ไม่ต้องเป็นจุดเด่นมากก็ได้ เพียงแค่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของสิ่งนั้น และอัตลักษณ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามยุคสมัยอย่างไม่จำกัด

แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม

สังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายทางชาติพันธุ์ มีความแตกต่างทางด้านภาษา วิถีชีวิต การนับถือศาสนา เรียกสังคมที่มีลักษณะนี้ว่า สังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Hwanlem (2009) ที่กล่าวถึงลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรมไว้ว่า “การที่คนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน แต่มาอยู่รวมกันในพื้นที่เดียวกัน ลักษณะแบบนี้เรียกว่า สังคมพหุวัฒนธรรม” และ Weerasai (1974) ได้ให้กรอบแนวคิดลักษณะสังคมที่มีความหลากหลายเป็นสังคมที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ 1) มีหลายเชื้อชาติ หลายศาสนาปะปนอยู่ร่วมกันในชาติเดียวกัน 2) มีวัฒนธรรมหรืออนุวัฒนธรรมของเชื้อชาติหรือศาสนาแตกต่างกัน 3) มีการขัดแย้งกันในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนา 4) มีบางกลุ่มในเชื้อชาติหลายศาสนา หลายวัฒนธรรมที่ครองอำนาจอยู่ จากองค์ประกอบของพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าสังคมพหุวัฒนธรรมมีปรากฏการณ์ที่ทั้งสองวัฒนธรรมต้องมาสัมพันธ์กันซึ่งมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

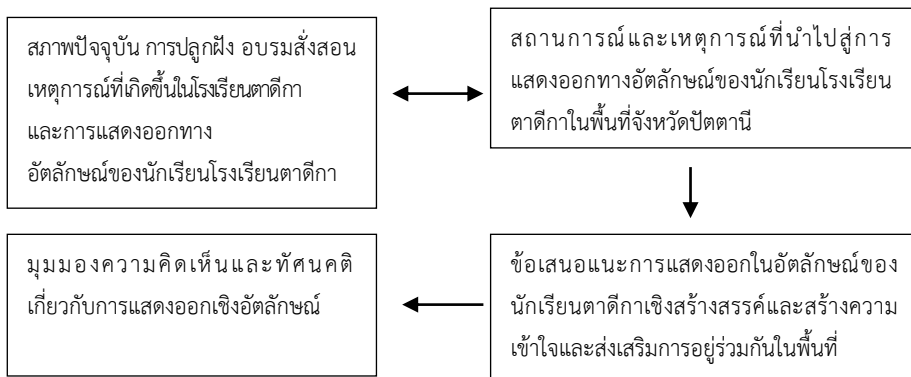
การผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ เมื่อกลุ่มชนหนึ่งที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันได้ติดต่อสัมพันธ์กัน จะมีการเผยแพร่กระจายและมีการรับวัฒนธรรมกันขึ้น มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย เช่น ชาวไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับชาวจีน จึงรับเอาคำศัพท์ในภาษาจีนหลายคำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนคนจีนจะหันมาใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร (Sangngoen, 1999)

ปัจจัยการผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเปลี่ยนแปลงของประชากร การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน ระบบชนชั้น ทศนคติและค่านิยม การเล็งเห็นความจำเป็น นโยบายของผู้ผู้นำในสังคม ระบบความรู้และเทคโนโลยี ความล่าช้าทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางอุดมการณ์ (Sengpracha, 1995)

สรุปได้ว่า แนวคิดพหุวัฒนธรรมจะมีลักษณะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ลักษณะการปรับตัวทางกายภาพและทางวัฒนธรรม มีการผสมผสานระหว่างสองวัฒนธรรม การกลืนกลายวัฒนธรรม และลักษณะปรากฏการณ์ที่มีลักษณะความขัดแย้ง ซึ่งลักษณะปรากฏการณ์ของพหุวัฒนธรรมดังกล่าวสามารถนำมาเป็นฐานในการศึกษานี้ เนื่องจากการศึกษาได้เลือกพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาศัยอยู่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีทั้งเจ้าหน้าที่ที่เป็นไทยพุทธและมุสลิม ดังนั้น จึงต้องอาศัยแนวคิดพหุวัฒนธรรมในการอธิบายการศึกษาในครั้งนี้

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนา โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและกิจกรรมของนักเรียนตติกาโดยการสังเกตและ

สัมภาษณ์ และวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีสัมภาษณ์เจาะลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับเหตุการณ์ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ คนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากแต่ละกลุ่มจำนวน 5 คน เช่น นักศึกษา ผู้นำกลุ่มเยาวชน กลุ่มที่เคลื่อนไหวเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น นายอำเภอ วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี อิหม่าม กอเต็บ บิหลั่น เจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะตำบล และผู้นำศาสนาคริสต์ จังหวัดปัตตานี เป็นต้น รวมทั้งมีการสัมภาษณ์นักเรียนโรงเรียนตาดีกา และชมรมตาดีกาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม หน่วยงานภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม ร่วมกับการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และการนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาข้อสรุป และข้อเสนอแนะต่าง ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ กำหนดประเด็นการศึกษาให้ครอบคลุมชัดเจน และกำหนดแนวคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยผู้ศึกษาจะส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์หรือติดต่อผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และขออนุญาตบันทึกเสียงร่วมกับการจดบันทึกด้วย ผู้ศึกษาได้ขออนุญาตสัมภาษณ์เพิ่มเติมและสิ้นสุดเมื่อข้อมูลที่ได้มาไม่มีประเด็นใดแปลกใหม่จากที่เป็นอยู่

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (Miles & Huberman 1994, อ้างถึงใน Phothisita, 2006) ได้แก่ 1) จัดการข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม 2) การแสดงข้อมูล คือ การนำข้อมูลที่ได้ใส่รหัสไว้แล้วมา

จำแนกเป็นกลุ่ม ๆ ตามประเด็น 3) อธิบายข้อมูล คือ การอธิบายข้อค้นพบทั้งหมด และสังเคราะห์คำอธิบายนั้นเป็นความรู้ที่ใช้ได้กับเรื่องที่ศึกษา

ผลการวิจัย

สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. มุมมองคนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี

1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนตาติกาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี พบว่า มีความเหมาะสมในการต้องการสื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้การแสดงออกทางอัตลักษณ์ ยังเป็นการแสดงความเป็นอยู่ วิถีชีวิต รวมถึงการปฏิบัติศาสนกิจ และยึดมั่นหลักศรัทธาในการดำรงชีวิตประจำวัน

1.2 อัตลักษณ์ที่ควรมีการแสดงออกของนักเรียนตาติกา คือ ภาษา การแต่งกาย การสละม หรือการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาเป็นสิ่งที่นักเรียนตาติกาควรมีการแสดงออก

1.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการแสดงออกทางอัตลักษณ์ คือ สิ่งแวดล้อม การปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น ครอบครัว และพื้นฐานความรู้ด้านศาสนา

1.4 มุมมองคนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี มีความคิดเห็นว่านักเรียนโรงเรียนตาติกามีความรู้สึภาคภูมิใจและรู้สึกดี อาจจะมีในบางครั้งรู้สึกกลัวที่จะแสดงออกทางอัตลักษณ์ เพราะเป็นการบังคับให้แสดงออก และคิดว่ามีคุณค่าในเชิงพหุวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันของสังคมที่มีความหลากหลาย

1.5 มุมมองคนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี มีความคิดเห็นว่าการแสดงออกทางอัตลักษณ์ มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของเยาวชนในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม การรักษาสถาบันครอบครัว และสถาบันชุมชน

1.6 มุมมองต่อการจัดการหรือการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการแสดงออกทางอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม มองว่าในกรณีที่หน่วยงานรัฐบางหน่วยมีการจัดการหรือดำเนินการบางอย่างไม่เหมาะสม และเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการที่หน่วยงานออกหมายเรียกเด็กที่แสดงออกทางอัตลักษณ์เพื่อไปสอบถามข้อมูลโดยไม่มีสหวิชาชีพ ทำให้ผู้ปกครองหรือเด็กมีความรู้สึกไม่ดีกับหน่วยงานรัฐ ในทางกลับกัน มองว่าการที่หน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมการแสดงออกทางอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ดี สมควรจะมีการสนับสนุนหากไม่มีผลประโยชน์อื่นแอบแฝง

1.7 ข้อเสนอแนะในการแสดงออกทางอัตลักษณ์ ได้แก่ ต้องการให้มีการแสดงออกทางอัตลักษณ์อย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในเรื่องของการใช้ภาษา การใช้ชุดมลายู การขับร้องเพลงอานาซีตหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

1.8 คนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี ต้องการให้หน่วยงานของรัฐมีส่วนสนับสนุนหรือเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา หน่วยงานรัฐไม่ต้องสนับสนุนแค่ไม่มาก้าวร้าวหรือว่ายึดเย็ดความผิดให้กับการแสดงออกเชิงอัตลักษณ์ พร้อมทั้งต้องการให้หน่วยงานรัฐสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการแสดงออกทางอัตลักษณ์ ส่งเสริมด้วยจิตเมตตา เมื่อภาครัฐมองว่านี่คือสิ่งที่เราต้องการ เมื่อเราเข้าไปส่งเสริมเขา ส่งความปรารถนาอยากให้ได้เป็นตัวของตนเอง

2. มุมมองของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา

2.1 การแสดงออกทางอัตลักษณ์นั้น มองว่าการแสดงออกทางอัตลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่ดี ที่ตนเองสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่ สามารถที่จะเป็นหรือแสดงความเป็นตัวตน ความเป็นตนเองได้อย่างอิสระ โดยไม่มีความผิดหรือไม่ได้มีผลกระทบต่อกันอื่น รวมทั้งเป็นสิ่งที่มีความค่าที่ได้มีการแสดงออก

2.2 อัตลักษณ์ที่ควรที่จะมีการแสดงออก คือ อัตลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นมลายู ความเป็นมุสลิม ได้แก่ การสละม มารยาทที่งดงาม การแต่งกายชุด

มลายู ชูตบานง ชูตกูรง ชูตโตป อาบายะห์ ภาษามลายูกกลาง ภาษายาวี หรือวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมลายู การร้องอานาซิด การกวนอาซูรอ การทำมาลิด

2.3 ปัจจัยหรือเหตุจูงใจคิดว่า มาจากการปลูกฝัง การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญ โดยให้ความเห็นว่าการแสดงออกทางอัตลักษณ์นั้นเป็นประโยชน์ และมีคุณค่าต่อความเป็นอยู่ของพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เนื่องจากจะทำให้เข้าใจและสามารถเรียนรู้ความแตกต่างของอัตลักษณ์ที่แตกต่าง ได้แสดงความเป็นตัวตนของศาตึกาได้อย่างเต็มที่ อันนำไปสู่การอยู่กันได้อย่างเข้าใจในความเป็นตัวตนของกันและกัน

2.4 ประเด็นของการจัดการหรือการดำเนินการของหน่วยงานรัฐ นักเรียนศาตึกาคิดว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ ทหาร หรือฝ่ายปกครอง ไปที่บ้านแล้วเชิญเพื่อน ๆ ไป สอบสวนหรือสอบถามนักเรียนโรงเรียนศาตึกาโดยไม่มีผู้ปกครองหรือคุณครูไป ทำให้มีความรู้สึกกลัว รู้สึกตนเองเหมือนเป็นคนร้ายที่ทำผิด ทำให้มีความคิดในแง่ลบเกี่ยวกับหน่วยงาน หรือทำให้รู้สึกอคติกับหน่วยงานรัฐที่มีอยู่ในพื้นที่ จนในบางครั้งจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับรัฐเท่าที่ควรนัก

3. ข้อเสนอแนะการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนศาตึกา และการสร้างความเข้าใจและการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในพื้นที่

3.1 อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก การมองในอีกมุมหนึ่ง เปิดประตูใจของเราออกมาแล้วยอมรับให้สิ่งเหล่านั้นเข้ามาในใจของเราบ้าง เอาเราไปนั่งในใจของเขาบ้าง แล้วก็เรียนรู้ซึ่งกันและกันแบบจริงใจ ก็เกิดภาวะที่เราจะจัดการหรือบริหารเรื่องแบบนี้ได้อย่างมีความฉลาดรู้ และสามารถจัดการได้อย่างสวยงาม

3.2 มีความคิดที่จะสร้างอัตลักษณ์ของตัวเองแล้วเราก็ต้องการให้มองว่าเป็นภาพกิจกรรม เป็นวันสำคัญของเขา แล้วก็นำไปสู่วัฒนธรรมของเขา แล้วก็บางเรื่องการแสดงออกของเขาอาจจะส่งผลต่อเยาวชนเด็กรุ่นใหม่ การทำอาซูรอที่กำลังจะหายไป ต้องการให้สืบทอดต่อถึงทุกวันนี้

3.3 ต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้าใจแบบจริงจัง ถ้ามีอะไรก็ต้องการให้มาคุย ไม่ต้องการได้แบบเอาหมายเรียก เพราะเราไม่ได้เป็นโจรไต่กันทุกคน ใครจะเป็นโจรไต่

3.4 หน่วยงานรัฐควรเปิดใจ บางคนอาจจะมีหลายมุมมอง เวลาเราจัดกิจกรรมเราไม่ได้จัดกิจกรรมที่มันจะส่งผลกระทบต่อหน่วยงาน ควรจะมีการไตร่ตรอง หรือควรที่จะเปิดใจ คือ อย่าให้อคติมากับเรา รู้สึกว่าเราจะโดนอะไรหลาย ๆ อย่างจากหน่วยงานรัฐ

3.5 ต้องการให้ทางหน่วยงานรัฐเข้ามามีบทบาทมากขึ้น มีการเข้ามาพูดถึงประวัติที่จะนำไปสู่ชีวิตประจำวันของเขาวนึ่งเมื่อก่อนการใช้ภาษาหมายถึงการใช้ภาษาในพื้นที่อยู่แล้วก็จะสามารถดำเนินการต่อไปได้เลย

3.6 ต้องแยกมิติของการแสดงทางอัตลักษณ์ กับแยกในมิติของด้านความมั่นคง ในเรื่องของการแบ่งแยกดินแดน ต่อเรื่องนี้ต้องชัดเจนในมิติของการทำงาน แต่เอาสองอย่างมาปนกัน มันก็ทำให้คิดคนละเรื่องราวกันแค่นั้นเอง เพราะฉะนั้นความมั่นคงก็ว่ากันไป เฉพาะคนที่ในการที่จะเอาจุดอ่อนอะไรต่าง ๆ ในการบริหารจัดการ หลัก ๆ คือไม่เข้าใจกัน ก็มั่วกันไปมั่วกันมา แค่นั้นเอง ถ้าเราเข้าใจเรื่องนี้ เราก็ส่งเสริม ประเด็นก็คือไม่ใช่เราช่องทางนี้เป็นเรื่องของการสร้างความแตกแยก คนที่สร้างความแตกแยกนั้นแหละที่เราต้องดำเนินคดี ผมเลยส่งเสริมเลย ผมรองผู้ว่าราชการจังหวัด เราไปแต่งชุดนั้นด้วย นายอำเภอแต่งด้วย แล้วดูมันคืออะไร มันไม่มีอะไรเลย แต่เราเข้าใจมั่วไปหมด

3.7 โรงเรียนตาติกาได้มีการปรับตัว มีผู้ก่อตั้งโรงเรียน หรือครูสอนศาสนาเอง มีความต้องการและมุ่งหวังจะให้ลูกศิษย์ มีความรู้ คุณคุณธรรม อยู่บนหลักเกณฑ์ทางศาสนา ก็จะเป็นตัวกำหนดจิตใจให้กับคนในการสังคมอยู่อย่างมีศีลธรรม แต่สิ่งเหล่านั้นมองว่ามันเป็นเรื่องที่เขากำลังปรับตัว ถามว่ามีข้อเสนอแนะ จะให้ตั้งคณะกรรมการนู่นนี่นั่น ซึ่งมันอยู่ในคนละบริบท และก็อยู่ในการพัฒนาของคนที่เป็นผู้สอนมากกว่าเพื่อไม่ให้โรงเรียนตาติกาต้องการจัดงาน ก็ให้แจ้งการจัดกิจกรรมผ่านอำเภอก่อนเวลาเดินขบวนให้มาปรึกษาที่อำเภอก่อน เพราะเวลาหน่วยงานรัฐไม่มีข้อมูลก็จะเกิดปัญหาแบบเรื่องที่ผ่านมา

3.8 ส่งเสริมทั้งเด็กตาติกา มุมมองของเด็กพุทธนี้ เด็กพุทธเราน้อย การอบรมแบบตาติกาเราไม่มีอยู่แล้ว แต่ศีลของเราไทยพุทธนี้ เราจะมีเด็กภาคฤดูร้อน และเด็กในแต่ละโรงเรียนมีการเรียนพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ก็โอเคตามนั้น เพราะถ้าจะส่งเสริม หรือถ้าจะให้เห็นว่าภาครัฐต้องแยกแยะให้ถูก ให้การส่งเสริมตาติกาแล้ว โรงเรียนพุทธก็ต้องมีแบบนี้ มันไม่ใช่ เพราะคนละวิถีชีวิต

มุมมองของนักเรียนโรงเรียนตาติกา ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาติกานั้น มองว่าการแสดงออกทางอัตลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่ดี ที่ตนเองสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ได้มีการแสดงออกมองว่าอัตลักษณ์ที่นักเรียนโรงเรียนตาติกาควรที่จะมีการแสดงออก คือ อัตลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นมลายูอันได้แก่ การสละสลวย การแต่งกาย ภาษาหรือวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมลายู ในส่วนของปัจจัยหรือเหตุจูงใจ คิดว่าการปลูกฝัง อบรมสั่งสอน จากครอบครัวและโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญ มองว่าการแสดงออกทางอัตลักษณ์นั้นเป็นประโยชน์ และมีคุณค่าต่อความเป็นอยู่ของพื้นที่ เนื่องจากจะทำให้เข้าใจและสามารถเรียนรู้ความแตกต่างของอัตลักษณ์ที่แตกต่าง อันนำไปสู่การอยู่กันได้อย่างเข้าใจในความเป็นตัวตนของกันและกัน

ในประเด็นของการจัดการหรือการดำเนินการของหน่วยงานรัฐ คิดว่าในบางครั้งหน่วยงานรัฐเชิญเพื่อน ๆ ไปโดยไม่มีผู้ปกครองหรือคุณครูไป ทำให้รู้สึกกลัวรู้สึกเหมือนเป็นคนร้ายที่ทำผิดทำให้มีความคิดในแง่ลบเกี่ยวกับหน่วยงาน หรือทำให้รู้สึกอคติกับหน่วยงานรัฐที่มีอยู่ในพื้นที่ จนในบางครั้งจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับรัฐเท่าที่ควรนัก

ในประเด็นข้อเสนอแนะ ต้องการให้หน่วยงานรัฐทำความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และความเป็นมลายู เพื่อที่จะเข้าใจความเป็นตัวตนของนักเรียนโรงเรียนตาติกา รวมทั้ง ต้องการให้หน่วยงานรัฐสนับสนุนการจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เป็นการแสดงออกทางอัตลักษณ์ หากไม่สามารถสนับสนุนก็ไม่ต้องมีการกีดกัน หรือขัดขวางการจัดกิจกรรมดังกล่าว และสุดท้ายนี้ต้องการให้หน่วยงานรัฐเปิดใจและมองการแสดงออกทางอัตลักษณ์เป็น

เรื่องธรรมดาที่ไม่มีประเด็นความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้อง มองให้เป็นวัฒนธรรม และสิ่งที่ดีงาม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประเด็นการแสดงออกทางอัตลักษณ์ พิจารณาได้ว่าการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกาเป็นเรื่องที่ดี เป็นสิ่งที่นักเรียนหรือใคร ๆ มีสิทธิที่จะแสดงออกมาซึ่งความเป็นตัวตนมาอยู่ ผ่านการแต่งกาย ภาษา รวมถึงวัฒนธรรมอันดีงามต่าง ๆ ที่ต้องการจะแสดงออกมาให้สังคม หรือคนอื่น ๆ ได้รับรู้ผ่านการแสดงออกที่สร้างสรรค์และในกิจกรรมที่ดี ไม่มีการแอบแฝงเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากการแสดงอัตลักษณ์ ไม่มีบุคคลอื่นเข้ามาบีบบังคับ ชักจูงให้มีการแสดงออกบางอย่างให้กลายเป็นจุดฉนวนความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐ เด็กนักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชน

2. ประเด็นปัจจัยหลักหรือหัวใจสำคัญที่ทำให้ต้องการแสดงออกทางอัตลักษณ์ คือ สิ่งแวดล้อม และครอบครัว ซึ่งจะสอดคล้องกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีการแสดงออกของนักเรียนตาดีกาที่แตกต่างกัน เช่น ในกรณีการชูป้ายของนักเรียนโรงเรียนตาดีกาในพื้นที่ปะนาเระ เนื่องจากบริบทพื้นที่ที่มีการปลุกฝังหรือถ่ายทอดเรื่องดังกล่าวเป็นปกติ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวระบุว่า การดำเนินการดังกล่าวนั้น เป็นความตั้งใจของคนกลุ่มหนึ่งที่ต้องการให้เด็กถือรูป และถ่ายภาพลงโซเชียลมีเดียเพื่อให้เป็นกระแส ไม่ได้เป็นการจัดของผู้จัดแต่อย่างใด เด็กยอมไม่ผิด เพราะพวกเขาไม่เคยรู้เลย ผู้ใหญ่ให้ทำอะไรก็ทำตามโดยขาดองค์ความรู้ที่ถูกต้อง และขาดการไตร่ตรองก่อนหรือความรู้เกี่ยวกับความหมายของคนในภาพ

3. ประเด็นมีความรู้สึกละอย่างไรเมื่อได้มีการแสดงออกทางอัตลักษณ์ พบว่า หากเป็นการแสดงออกทางอัตลักษณ์ที่ต้องการที่จะแสดงออกมาจากความต้องการของเด็กก็จะมีความรู้สึกดีใจ ภาคภูมิใจ รู้สึกมีคุณค่า รักและหวง

แผนความเป็นอัตลักษณ์ของเขา โดยเด็กนักเรียนจะมีการแสดงออกที่เป็นปกติธรรมดา ในทางกลับกันหากการแสดงออกนั้นเป็นเรื่องของใครที่ต้องการเด็กนักเรียนโรงเรียนตาติกาอาจจะมีความรู้สึกในช่วงเวลานั้น เขาอาจจะไม่รู้สึกอะไรเลยกับการแสดงออกดังกล่าว หรืออาจจะกลัวการแสดงออกเพราะจะถูกเพ่งเล็งจากหน่วยงานรัฐใหม่ หรืออาจจะมีความผิดในอนาคต

4. ประเด็นการบังคับใช้กฎหมายหรือการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐ หน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่ที่มีการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัดเกินไปปราศจากการฟังความจากเด็ก ไม่มองให้ครอบคลุมในทุกด้าน ไม่มองในหลาย ๆ มิติ มองเพียงด้านความมั่นคงอย่างเดียว ขาดการศึกษาหลักศาสนา และวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ถูกต้อง ลองสอบถามถึงวัตถุประสงค์ในการแสดงออกก่อนและควรจัดทำประชาพิจารณ์ในพื้นที่ก่อนออกกฎหมายมาบังคับใช้ ซึ่งเป็นไปตามข้อบัญญัติของการออกกฎหมายแต่มุ่งเน้นให้มาทำความเข้าใจและประชาพิจารณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่เป็นพิเศษ

5. ในประเด็นของการจัดการหรือการดำเนินการของหน่วยงานรัฐ นักเรียนตาติกาคิดว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ ทหาร หรือฝ่ายปกครองไปที่บ้านแล้วเชิญเพื่อน ๆ ไป สอบสวนหรือสอบถามนักเรียนโรงเรียนตาติกา โดยไม่มีผู้ปกครองหรือคุณครูไป ทำให้มีความรู้สึกกลัวรู้สึกตนเองเหมือนเป็นคนร้ายที่ทำผิด ทำให้มีความคิดในแง่ลบเกี่ยวกับหน่วยงาน หรือทำให้รู้สึกอคติกับหน่วยงานรัฐที่มีอยู่ในพื้นที่ จนในบางครั้งจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับรัฐเท่าที่ควรนัก

6. ในประเด็นข้อเสนอแนะการแสดงออกในอัตลักษณ์ของนักเรียนตาติกาเชิงสร้างสรรค์ และสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในพื้นที่พบว่า ต้องการหน่วยงานรัฐให้เข้าใจคนมลายูในสามจังหวัดชายแดนใต้ เพราะคนมลายูเราอยู่กันแบบนี้ มีกิจกรรมอะไรเราก็จะรวมกลุ่ม แต่เราก็จะไม่ลืมหุ้คนมลายู เพราะมุสลิมเป็นเอกลักษณ์ของคนในพื้นที่ ถ้าเป็นไปได้ก็ไม่อยากให้ลืม เพราะการไปรวมตัวก็ไม่ใช่อะไร อยากให้หน่วยงานของรัฐเข้าใจ ถ้ามีอะไรก็อยากให้มาคุย ไม่เอาแบบเอาหมายเรียก ควรจะมีการไตร่ตรอง หรือควรที่จะ

เปิดใจ คือ อย่าให้อคติมากับเรา รวมทั้งต้องการให้หน่วยงานรัฐทำความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ เพื่อที่จะเข้าใจความเป็นตัวตนของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา รวมทั้ง ต้องการให้หน่วยงานรัฐสนับสนุนการจัดกิจกรรม หรือส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เป็นการแสดงออกทางอัตลักษณ์ หากไม่สามารถสนับสนุนก็ไม่ควรที่จะมีการกีดกัน หรือขัดขวางการจัดกิจกรรมดังกล่าว และสุดท้ายนี้ต้องการให้หน่วยงานรัฐเปิดใจและมองการแสดงออกทางอัตลักษณ์เป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่มีประเด็นความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้อง มองให้เป็นวัฒนธรรมและสิ่งที่ดีงาม

การศึกษาและสังเกตการณ์ในงานมหรรมตาดีกาสัมพันธ์

จากการศึกษาการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนตาดีกาในงานมหรรมตาดีกาสัมพันธ์ พบว่า คณะกรรมการหรือผู้จัดงานได้กำหนดหลักเกณฑ์แนวคิดการประกวดขบวนพาเหรดในแต่ละปีที่มีธีมที่แตกต่างกัน กำหนดแนวคิดให้อิสระทางความคิด โดยไม่ขัดต่อหลักศาสนา และไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง สำหรับในปี พ.ศ. 2567 นี้ ได้กำหนดให้ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ตะโล๊ะไกรทองเป็นเจ้าภาพจัดมหรรมตาดีกาสัมพันธ์ระดับอำเภอ ระหว่างวันที่ 4 - 6 พฤษภาคม 2567 โดยมีศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ทุกหมู่บ้าน เข้าร่วมกิจกรรม มีการจัดแนวคิดมัสยิดอัลอ็อกซอ (ปาเลสไตน์) ซึ่งเป็น 1 ใน 3 มัสยิดศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาอิสลาม ถือเป็นมัสยิดที่นบีมุฮัมมัดเดินทางอย่างรวดเร็วในยามค้าคินจาก มัสยิดอัลฮะรอม ในมักกะฮ์ มายังมัสยิดแห่งนี้ และเดินทางขึ้นสู่ชั้นฟ้าเบื้องสูงโดยการนำพาของมลาอิกะฮ์ และกลับมาภายในคืนเดียว เหตุการณ์ในคืนนั้นเป็นที่รู้จักกันว่า “อิสรอ” และ “มิอรอญญ์” กิจกรรมประกอบด้วย การประกวดเดินพาเหรด การแข่งขันกีฬา กิจกรรมประกวดอานาซิด การบรรยายธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้มีเวทีแสดงความสามารถ สนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการ ส่งเสริมให้นักเรียนตาดีกาและเยาวชนเล่นกีฬา ออกกำลังกาย ห่างไกลยาเสพติด สร้างความรัก ความสามัคคี และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตาดีกาในระดับอำเภอและประชาชนในพื้นที่ แต่ก็มีแสดงออก

บางส่วนที่ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างภาครัฐ คนนอกพื้นที่ ต่อเด็ก และเยาวชน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ ในขบวนพาเหรดในครั้งนี้ เช่น การแต่งคอสเพลย์สนับสนุนปาเลสไตน์ กลุ่มฮามาส และตั้งแถวคล้ายสวนสนาม แบกอวูธ แบกจรวดจำลอง (NationTV, 2024) จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลว่า การดำเนินการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะสื่อสารความเป็นอัตลักษณ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพี่น้องมุสลิมที่ว่ามุสลิมเป็นพี่น้องกัน เปรียบประดุจเรือหนึ่งลำเดียวกัน หากส่วนใดส่วนหนึ่งเจ็บปวด ส่วนอื่นก็เจ็บปวดด้วย นี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องการสื่อสาร ทำให้หน่วยงานภาครัฐและประชาชนบางส่วนเกิดคำถามว่า การกระทำในลักษณะเป็นการขึ้นนำความคิดที่ไม่เหมาะสมให้แก่เด็กและเยาวชน และเป็นการปลูกฝังภาพจำด้านความรุนแรง ความขัดแย้งให้กับเยาวชนในพื้นที่อีกด้วย ซึ่งสร้างผลกระทบด้านจิตใจให้กับผู้พบเห็นภาพดังกล่าวทำให้เกิดความกังวล กลัวมีการแต่งกายเลียนแบบและเกิดความเข้าใจผิดในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน

จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว จังหวัดปัตตานีได้กำหนดแนวทางปฏิบัติการจัดกิจกรรมตติกาสัมพันธ์ โดยให้อำเภอดำเนินการ ดังนี้ 1) ให้อำเภอแจ้งหน่วยงาน หรือบุคคลที่ขอสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมตติกาสัมพันธ์ ให้ดำเนินการขออนุมัติการจัดกิจกรรมตติกาสัมพันธ์ โดยผ่านสภาวัฒนธรรมอำเภอ โดยให้บุคคลที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมตติกาสัมพันธ์ ชี้แจง วัตถุประสงค์ และรูปแบบของการจัดกิจกรรม ให้สภาวัฒนธรรมอำเภอพิจารณา 2) ให้บุคคลที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมตติกาสัมพันธ์ ลงนามข้อสัญญาร่วมกันระหว่างสภาวัฒนธรรมอำเภอกับหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณว่าจะดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ และรูปแบบที่กำหนด หากไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และรูปแบบที่กำหนดจะไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป 3) ให้สภาวัฒนธรรมอำเภอพิจารณาให้ความเห็นชอบในรูปแบบการจัดกิจกรรมตติกาสัมพันธ์ให้เป็นไปเชิงสร้างสรรค์ 4) ให้สภาวัฒนธรรมอำเภอนำรูปแบบของการจัดกิจกรรมตติกาสัมพันธ์ เสนอให้กับศูนย์ปฏิบัติการอำเภอพิจารณาอนุมัติ โดยให้ศูนย์ปฏิบัติการ

อำเภอมีอำนาจในการตรวจสอบ อนุญาต ระบุ หรือตัดทอนรูปแบบการจัดกิจกรรม ได้หากไม่ได้ดำเนินการตามที่กำหนด และ 5) ให้อำเภอแจ้งแนวทางปฏิบัติการจัด กิจกรรมตาดิการสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ ดังนี้

1. รัฐควรมีนโยบายในการสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดทำองค์ความรู้ เกี่ยวกับอัตลักษณ์ ควรจัดทำองค์ความรู้ในทุก ๆ ศาสนาหรือทุก ๆ วัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจกัน
2. การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และวัฒนธรรม หน่วยงานรัฐจะต้องศึกษาหลักศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความพิเศษและสวยงาม โดย ไม่ยึดประเด็นความมั่นคงเป็นหัวใจหลัก และจัดทำประชาพิจารณ์ในพื้นที่ก่อนออก กฎหมายมาบังคับใช้
3. รัฐควรให้ความสำคัญต่อการแสดงออกทางอัตลักษณ์ หรือตัวตนใน เชิงของซอฟพาวเวอร์ (Soft Power) หรือเป็นสิ่งที่สวยงามและควรแก่การ สื่อสารให้คนอื่นเห็น
4. รัฐจะต้องไม่บังคับใช้วัฒนธรรมเชิงเดียวมากดทับวัฒนธรรมในพื้นที่ แต่ควรส่งเสริมให้อัตลักษณ์มลายูให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ อัน จะส่งผลถึงความเข้มแข็งทางสังคมและเศรษฐกิจในพื้นที่
5. ควรส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชนให้มากขึ้น เป็นการ สร้างความรักความสามัคคี ความเป็นหนึ่งเดียว ป้องกันปัญหาการมั่วสุมและปัญหา ยาเสพติด อันจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กนักเรียนและประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะที่เสนอให้มีการวิจัยต่อไป ได้แก่

1. การศึกษาโครงการและปัจจัยในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับเด็กนักเรียน โรงเรียนตาดิการในแต่ละพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. การศึกษานโยบายความมั่นคงของรัฐในแงุ่มุมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนตาดีกา และสถาบันปอเนาะว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพราะเหตุใดและศึกษาแนวทางแก้ไข

3. การศึกษานโยบายและทัศนคติของภาครัฐกับการแสดงกับกรณีการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนตาดีกา

4. การศึกษากลยุทธ์ในการสร้างความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์อื่น ๆ เพื่อนำไปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ และนำไปปรับใช้ในพื้นที่ เพื่อให้ในพื้นที่สามารถแสดงออกทางอัตลักษณ์ได้โดยปราศจากความขัดแย้งหรือความกังวล

5. การศึกษาวิธีการพูดคุยที่จะสร้างความเข้าใจ หรือหาแนวทางอื่นในการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องต่อการแสดงออกทางอัตลักษณ์โดยให้ทุกฝ่ายเท่าเทียมกัน

เอกสารอ้างอิง

- Chotchui, S. (2011). *A Study of the Development of Identity and Uniqueness in Schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1* (Independent study). Naresuan University.
- Fueangfoosakul, A. (2003). *Identity: A Review of Theories and Conceptual Frameworks*. National Research Council of Thailand. Bangkok.
- Hwanlem, D. (2009). *The Development of the Concept of Harmonious Culture in a Multicultural Society according to the Perspective of Border Patrol Police officers with Experience Working in the Three Southern Border Provinces*. Songkhla: Thaksin University.

- ISRA News. (2023, March 31). Dek dek chaidan tai chu nueng nio phai khwam mankhong? *ISRA News Agency*. Retrieved from <https://www.isranews.org/article/south-slide/117476-symbolone.html>
- ISRA News. (2023, July 24). Thue rūup klum puan tai doen pharet ta di ka. *ISRA News Agency*. Retrieved from <https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/120466-tadikaparade.html>
- ISRA News. (2024, May 7). Cosplay baek puen thamhet? tang thim song khabuan parade “tadika samphan.” *ISRA News Agency*. Retrieved from <https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/128379-genpalestinecosplaytt.html>
- Kraywichian, T. (2016). *Morality and Ethics of Executives*. Bangkok: Office of the Civil Service Commission
- Leepreecha, P. (2004). The Creation and Perpetuation of the Hmong Ethnic Group’s Identity. In *Identity Discourse*. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization).
- Narongraksakhet, I., Hlangpute, S., & Saha, K. (2012). Developing Curriculum of TADIKAs for Preserving Their Traditional Identities. *Al-Nur Journal of Graduate School*, 7(12), pp. 15-28.
- NationTV. (2024, July 3). Chae sanan khamsang phuwa ying pattani pom “parade tadika” kap “thong palestine”. *Nation*. Retrieved from <https://www.nationtv.tv/news/region/378945443>
- Phothisita, C. (2006). *The Science and Art of Qualitative Research* (2nd ed.). Amarin Printing & Publishing. Bangkok.

Sangngoen, S. (1999). *Foundations of Thai Culture*. Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat Institute.

Sengpracha, N. (1989). *Cultural Foundations*. Bangkok: Sirindhorn Anthropology Centre.

Weerasai, B. (1974). *Society and Anthropology* (2nd ed.). Bangkok: Externet.